

Program – Giffri vardag

Dokumentnamn	Program - Kemikaliehantering	Dokumenttyp Program		
Fastställd/upprättad av	Kommunfullmäktige	Datum 2017-06-19	Diarienummer KS 17-149-003	
Dokumentansvarig/processägare	Kommunstyrelseförvaltningen	Version 1.0	Senast reviderad 2017-06-19	Giltig t o m 2021-06-30
Dokumentinformation	Beskriver hur kommunens verksamheter ska hantera kemiska produkter och varor.			
Dokumentet gäller för	Alla kommunens nämnder, förvaltningar och bolag samt för de verksamheter som kommunen har avtal med och eller bedriver verksamhet på uppdrag av kommunen.			
Annan information	Redaktionella ändringar i handlingsplanen kan göras under löptiden utan beslutprocess.			

Innehåll

1	Giftfri vardag i Härnösands kommuns verksamheter...3	
1.1	Inledning.....	3
1.2	Syfte	3
2	Bakgrund	4
2.1	Kemisk produkt eller vara	4
2.2	Kemisk riskkälla	4
2.3	Utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen	4
2.4	SIN-listan.....	5
2.5	Nanopartiklar.....	5
2.6	Hållbar upphandling	6
3	Avgränsningar	6
4	Lagstiftning	6
4.1	Miljöbalken	6
4.2	Reach-förordningen	6
4.3	Kemikalieinspektionens föreskrifter	7
4.4	Svensk författningssamling	7
4.5	Arbetsmiljöverkets författningssamling	7
5	Utgångspunkter	7
5.1	Nationella mål - Giftfri miljö	7
5.2	Skydda barnen bättre.....	7
5.3	Våra livsmedel och dricksvatten behöver skyddas bättre.....	8
5.4	Härnösands kommuns miljömålsprogram	8
5.5	Handlingsplan för giftfria förskolor	8
5.6	Härnösands Klimat – och energiplan 2017 – 2020.....	8
6	Ansvar.....	8
6.1	Styrdokument.....	8
6.2	Kemikalielistor	9
6.3	Avfallshantering	9
7	Organisation.....	9
8	Finansiering och genomförande	9
9	Förklaringar – ordlista.....	10
10	Handlingsplan – Bilaga 1	13

Programmet framtaget av
Lars Hallin, SOC
Lena Albonius, Skola
Marie Örjestål, KKK
Veronika Ström Uotela, ALF
Owe Kullerstedt (delar av programmet) SAM

1 Giffri vardag i Härnösands kommuns verksamheter

1.1 Inledning

Kemikalier är en del av vår vardag. Användningen av kemikalier ökar. Det handlar både om kemikalier i kemiska produkter och i varor. Farliga ämnen sprider sig långt ifrån utsläppskällor och hamnar i mark, vattendrag, växter, djur och människor. Många kemikalier kan orsaka allergier och leda till cancer. Vissa kemikalier kan också orsaka skada på människans fortplantningsförmåga. Härnösands kommun som miljökommun har därför tagit fram Program för en giffri vardag.

1.2 Syfte

Syftet med programmet är att stödja kommunens arbete för en giffri vardag, för att minska risker för negativa effekter på människor och miljö.

Programmet ska stödja förvaltningarnas arbete med att dokumentera och fasa ut befintliga produkter och varor, undvika farliga kemikalier vid inköp och när det är möjligt sträva efter ett ansvarsfullt återbruk av varor.

2 Bakgrund

Det finns en begränsad kunskap om olika ämnens effekter. Därför behövs en ökad medvetenhet och försiktighet vid användningen av kemikalier.

2.1 Kemisk produkt eller vara

Eftersom både kemiska produkter och varor består av ämnen omfattas de båda av kemikalielagstiftningen. Beroende på om du använder en kemisk produkt eller en vara gäller olika regler som du som slutanvändare ska känna till. Kemikalireglerna finns i många olika regelverk och en och samma produkt eller vara kan omfattas av flera av dessa.

För kemiska produkter finns vanligen produktinformation i form av märkning på förpackningen och i säkerhetsdatablad. Produktinformationen ska informera användaren om farorna med produkten och hur den kan hanteras på ett säkert sätt. Information om säker användning finns ofta även i bruksanvisningen. För bekämpningsmedel finns också information om villkor för användning och dosering i bruksanvisningen. Som yrkesmässig slutanvändare ska du läsa och följa informationen för att hantera produkten på ett säkert sätt. Vi är, då det är möjligt, skyldiga att byta ut en miljöfarlig produkt mot en mindre farlig produkt (produktvalsprincipen och skälighetsregeln Miljöbalken).

För varor finns vanligtvis ingen information om säker användning, med avseende på kemikalieinnehåll, i form av förpackningsmärkning och säkerhetsdatablad. I EU:s biocidförordning finns dock krav på märkning av biocidbehandlade varor. Som slutanvändare ska du läsa och följa bruksanvisningen även för varor. Vid nyttillverkning av varor förbrukas mycket kemikalier varför återbruk ofta är att föredra.

2.2 Kemisk riskkälla

En kemisk riskkälla är något som på grund av sitt innehåll av kemiska ämnen kan orsaka skada.

2.3 Utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen

Prioriteringsguiden - PRIO delar in ämnen i två prioriteringsnivåer, utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen.¹

Den grundläggande principen ska vara att utfasningsämnen ska fasas ut ur produkter som används i verksamheterna och att prioriterade riskminskningsämnen bara får användas om man kan visa att användningen är säker.

Exempel på utfasningsämnen:

- DEHP och flera andra ftalater är reproduktionsstörande och kan förekomma i bland annat PVC-plast.
- Antracen är ett PBT-ämne som kan finnas i takpapp, gummi (bl a däck), kreosotimpregnerat virke och pyroteknikprodukter.

Den europeiska kemikaliemyndigheten ECHA för en kandidatförteckning med särskilt farliga ämnen (SVHC) där nya ämnen förs upp på förteckningen

¹ www.kemi.se/prio-start

successivt (två gånger per år) och enligt EUs ”road map” ska alla relevanta ämnen vara uppförda 2020. Då bör det vara tillräckligt att hänvisa till kandidatförteckningen för att täcka in alla önskade egenskaper.

Kemikalieinspektionen och Konkurrensverket (f d Miljöstyrningsrådet) betraktar hormonstörande ämnen som utfasningsämnen. De finns också med bland de egenskaper som kvalificerar ett ämne som SVHC, enligt Reach. En begränsande omständighet är dock att det ännu saknas vedertagen metod att klassificera hormonstörande ämnen och därmed också informera i säkerhetsdatablad och märkning. EU är i färd med att ta fram sådana kriterier, men det kommer sannolikt dröja innan tillräckligt många ämnen är klassificerade utifrån dem så att det finns en användbar lista.

2.4 SIN-listan

Där officiell klassificering saknas, t ex för hormonstörande ämnen, finns den så kallade SIN-listan² (Substitute It Now). Listan bygger på en grundlig genomgång av vetenskaplig litteratur. Listan har också granskats av oberoende experter.

Urvalet till listan följer de egenskaper som finns i Reach för SVHC. Den ställer högre krav på vetenskapliga belägg för att betrakta ett ämne som hormonstörande än vad som gjordes i EU-kommissionens projekt. Trots att den inte är en officiell EU-publikation har SIN-listan flera gånger lyfts fram och rekommenderats av miljökommissionärer och andra ledande företrädare för EU-kommissionen. Den är således vetenskapligt vederhäftig, kontinuerligt uppdaterad utifrån ny kunskap och är dessutom framtagen specifikt som ett stöd för aktörer som vill undvika farliga ämnen.

De ämnen som är uppförda som hormonstörande på SIN-listan ska tills vidare definiera vilka ämnen kommunen ser som hormonstörande och som därmed i möjligaste mån ska undvikas.

Exempel på hormonstörande ämnen:

- ✓ Ftalater – mjukgörare i plaster. Finns framförallt i golvmattor och annan mjuk PVC.
- ✓ Polybromerade difenyletrar (PBDE) – flamskyddsmedel i bland annat textil, möbler och skumgummimadrasser.

2.5 Nanopartiklar

Nanomaterial framställs för att man vill utnyttja deras speciella egenskaper och de används i många olika typer av produkter såsom färg, kosmetika, textilier, sportredskap och elektroniska produkter. Alla situationer där nanomaterial kan bli luftburna behöver särskild uppmärksamhet.

Det finns inga specifika regler om nanomaterial i de nu gällande arbetsmiljöreglerna. Inte heller finns särskilda hygieniska gränsvärden för ämnen som förekommer i nanoform. Forskning visar att nanomaterial kan innebära faror för hälsa och miljö, men idag saknas tillräckliga kunskaper. Kemikalieinspektionen i Sverige och Europeiska kemikaliemyndigheten

² <http://www.chemsec.org/what-we-do/sin-list>

arbetar för att ta fram mer kunskap om riskerna med nanomaterial och EU-kommissionen har gjort en översyn av lagstiftningen.

Kemikalieinspektionen håller även på att ta fram ny föreskrift om registrering av nanomaterial för att skapa överblick över vilka nanomaterial som förekommer på marknaden, beräknas träda i kraft 1 januari 2018.

Nanomaterial finns ofta i t ex solskyddsprodukter och tandkräm. Ex på märkning: Titanium Dioxide (nano). I avvaktan på mer forskning ska personal inom barnomsorg och skola uppmana föräldrar till försiktighet med användande av nanoprodukter.

2.6 Hållbar upphandling

Upphandlingsmyndigheten har en hemsida med råd för hållbar upphandling.

Genom baskravet får den upphandlande myndigheten information om produkternas innehåll av de miljö- och hälsofarliga kemikalier som listas på kandidatförteckningen i EU:s kemikalielagstiftning Reach samt att flera miljö- och hälsofarliga ämnen undviks. Genom det avancerade kravet minimeras innehåll av dessa ämnen i produkterna. Genom spjutspetskrav undviks miljö- och hälsofarliga kemikalier.

Ny lag om offentlig upphandling, LOU 2016:1145, har trätt i kraft 1 januari 2017. Bland annat med tydligare regler om miljö-, arbetsrättslig- och social hänsyn. Det medger också större flexibilitet och sätter innovation i fokus.

3 Avgränsningar

Programmet ska inte ses som en ersättning av gällande lagstiftning eller av kommunens andra mål- och policydokument. Programmet ska komplettera dessa.

4 Lagstiftning

Nedan finns några exempel (OBS! ej heltäckande sammanställning) på lagstiftning gällande kemikaliehantering.³

4.1 Miljöbalken

Miljöbalkens andra kapitel, allmänna hänsynsregler. De viktigaste delarna i sammanhanget är kunskapskrav, försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen. (Substitutionsprincipen) dessa regler gäller Härnösands kommuns verksamheter och bolag som användare av kemiska produkter och varor.

4.2 Reach-förordningen

Reach-förordningen (EG) nr 1907/2006 reglerar kemikaliehanteringen i EU.

³ Läs mer om lagstiftning på www.kemi.se, www.boverket.se, www.lakemedelsverket.se, www.naturvardsverket.se

4.3 Kemikalieinspektionens föreskrifter

Kemikalieinspektionens föreskrifter (KIFS 2008:2)⁴ om kemiska produkter och biotekniska organismer.

4.4 Svensk författningssamling

SFS 2012:861 om farliga ämnen i elektrisk och elektronisk utrustning

4.5 Arbetsmiljöverkets författningssamling

AFS 2014:43 Kemiska arbetsmiljörisker.

I föreskriften ställs krav på att riskerna med kemiska ämnen i produkter och processer kartläggs. Du är skyldig att undersöka vilka risker som finns, att göra en riskbedömning och att sedan åtgärda riskerna

5 Utgångspunkter

5.1 Nationella mål - Giffri miljö

Ett av de sexton nationella miljö kvalitetsmålen är, Giffri miljö, med målet avses att:

1. Den sammanlagda exponeringen för kemiska ämnen via alla exponeringsvägar inte är skadlig för människor eller den biologiska mångfalden,
2. Användningen av särskilt farliga ämnen har så långt som möjligt upphört,
3. Spridningen av oavsiktligt bildade ämnen med farliga egenskaper är mycket liten och uppgifter om bildning, källor, utsläpp samt spridning av de mest betydande av dessa ämnen och deras nedbrytningsprodukter är tillgängliga,
4. Förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller miljön,
5. Kunskap om kemiska ämnens miljö- och hälsoegenskaper är tillgänglig och tillräcklig för riskbedömning, och
6. Information om miljö- och hälsofarliga ämnen i material, kemiska produkter och varor är tillgänglig.

5.2 Skydda barnen bättre

Kemikalieinspektionen har gjort en handlingsplan för en Giffri vardag 2015 - 2020 **Skydda barnen bättre**. Den anger vad kemikalieinspektionen ska fokusera på, bl a:

- Högflourerade- hormonstörande- och allergiframkallande- ämnen
- Utbildning i samarbete med Håll Sverige Rent
- Utveckla myndighetens information till konsumenter
- Kemikalieinspektionen och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har påbörjat diskussioner om möjlig målsättning för och

⁴ <https://www.kemi.se/hitta-direkt/lagar-och-regler/kifs--kemikalieinspektionens-foreskrifter/kifs-20082>

uppbyggnad av ett nätverk med kommunerna på kemikalieområdet för att stödja arbetet med en giftfri vardag.

Dagens barn och ungdomar är morgondagens konsumenter, och de påverkar redan idag föräldrarnas konsumtionsmönster. De kommer också att vara morgondagens makthavare i form av produktutvecklare och inköpschefer. Kemikalieinspektionen anser därför att det är viktigt att handlingsplanen för en giftfri vardag för åren 2015 – 2020 bidrar till att på förskolor och skolor öka pedagogers och elevers kunskap om hållbar konsumtion.

5.3 Våra livsmedel och dricksvatten behöver skyddas bättre

Fisk från många av Sveriges sjöar, vattendrag och kust innehåller höga halter av miljögifter som PCB, dioxiner och kvicksilver. Dessa bör endast konsumeras vid enstaka tillfällen per år av barn och kvinnor i fertil ålder. För övriga gäller rekommendationen från Livsmedelsverket att inte äta sådan fisk oftare än någon gång per vecka.

Vi utsätts för så mycket kadmium att det finns risk för att det bidrar till skador på skelett och njurar. Den största delen av vårt födointag av kadmium är från spannmål och rotfrukter. För folkhälsans skull är det viktigt att kadmiumhalterna minskar. Den europeiska livsmedelsmyndigheten, Efsa, menar att både barn och vuxna i Europa ligger nära eller över det intag av kadmium som är acceptabelt.

5.4 Härnösands kommuns miljömålsprogram

Miljömålsprogrammet för Härnösands kommun, antaget av KF, gäller till och med år 2020. Där sägs bland annat att en god inom- och utomhusmiljö i skolor och förskolor ska säkerställas genom att alla skolor och förskolor i kommunen miljöcertifieras. Det arbetet pågår men är inte klart. I miljömålsprogrammet sägs även att kommunens verksamheter vid all upphandling ska väga in miljöfrågorna på ett medvetet och naturligt sätt tillsammans med pris, kvalitet etc.

5.5 Handlingsplan för giftfria förskolor

Barn och unga vuxna är extra känsliga för risker förknippade med gifter. Arbetet ska därför fokusera på att skolor, förskolor och andra miljöer där barn vistas ska vara fria från gifter. I Härnösands kommun har det inneburit att en handlingsplan för giftfria förskolor togs fram år 2015 reviderad 2016.

5.6 Härnösands Klimat – och energiplan 2017 – 2020

I Klimat – och energiplan 2017 - 2020 antagen av KF, står bl a att Härnösands kommun har som vision att bygga en hållbar framtid med mål om att vara en ledande miljökommun.

6 Ansvar

6.1 Styrdokument

Programmet är ett styrdokument och ett stöd för alla kommunens nämnder, förvaltningar och bolag samt för de verksamheter som kommunen har avtal med och eller bedriver verksamhet på uppdrag av kommunen. Ansvaret för att målen ska nås har varje nämnd och styrelse.

6.2 Kemikalielistor

Ansvar för framtagande av kemikalielistorna ligger på varje nämnd/förvaltning/bolag och att de revideras 1 ggr/år samt att Substitutionsprincipen följs.

6.3 Avfallshantering

Kemikalier som ska kasseras ska lämnas in, mot en kostnad, som farligt avfall (FA) till den kommunala renhållaren, f n Hemab Jaktstigen, för destruktion. Den som transporterar FA måste ha tillstånd från länsstyrelsen eller göra anmälan till länsstyrelsen beroende på mängder som körs/år. Viktigt att kontakta personal hos Hemab, de skriver kvitto på lämnade mängder och sort av FA. Kvittot ska sparas i tre år hos avfallsproducenten.

7 Organisation

Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret att samordna och följa upp kemikaliehanteringen, nämnder och bolag ett utförandeansvar.

8 Finansiering och genomförande

Finansieringen ligger inom ramen på varje förvaltning/bolag.

En kommungemensam databas med program för att underlätta inventering och riskbedömningar samt för underhåll av säkerhetsdatablad m m, ska upphandlas.

Verksamhetscheferna ska inom varje arbetsplats utse miljöombud. Till miljöombud väljs medarbetare som har engagemang och intresse för miljöfrågorna. Miljöombuden ska vara ett stöd till respektive chef i genomförandet och uppföljningen av programmet.

Vägledning för tillämpning av föreskrifterna om kemiska arbetsmiljörisiker AFS 2014:43 ska användas som ett stöd i arbetet med att genomföra åtgärderna.

Exempel kemikalielista. Se bilaga 2.

9 Förklaringar – ordlista

Biocider: Ämnen som hämmar eller dödar mikroorganismer. Flitig användning av biocider kan påverka antibiotika resistens. I luftfilter är dessa ämnen onödiga tillsatser då mikrobiella tillväxten sker snarare i stoftkakan.

Biocidbehandlad vara: En vara som är behandlad med en typ av bekämpningsmedel, en så kallad biocidprodukt. Ger varan en funktion, ex att göra en sporttröja luktfri eller en skärbräda antibakteriell.

Cd: Kadmium.

ChemSec: Internationella kemikaliesekretariatet, ett samarbetsorgan för miljöorganisationer.

CLP: CLP-förordningen står för förordning (EG) nr 1272/2008 som gäller klassificering, märkning och förpackning av kemiska ämnen och blandningar.

CMR-ämnen: Cancerframkallande, mutagena eller reproduktionstoxiska ämnen.

ECHA: Europeiska kemikaliemyndigheten med huvudansvar för Reach-förordningen.

Efsa: European Food Safety Authority, den europeiska livsmedelsmyndigheten.

Försiktighetsprincipen: 2 kap 3§ Miljöbalken, alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd ska utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte ska vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik. Dessa försiktighetsmått ska vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Högflourerade ämnen: Den huvudsakliga källan till dessa föroreningar är tidigare användning av brandsläckningsskum på brandövningsplatser.

Hg: Kvicksilver.

Kandidatförteckning: En lista som ECHA publicerar och uppdaterar med särskilt farliga ämnen. När ett ämne har tagits upp i kandidatförteckningen får det konsekvenser för ämnet både på kort och på lång sikt. Det ställs krav på information, anmälan och tillstånd.

Kemisk produkt: Ett ämne eller en blandning av flera ämnen. Exempel på ämnen är aceton, ättiksyra och etanol. Exempel på blandningar är målarfärg,

lim och rengöringsmedel. De flesta bekämpningsmedel, exempelvis råttgift och medel mot ogräs, är kemiska produkter.

Kemisk riskkälla: Det kan vara farliga kemiska produkter eller andra produkter med farliga egenskaper, till exempel läkemedel, hygienprodukter etc, men också varor eller material. En kemisk riskkälla kan också vara något som bildas vid hantering till exempel avgaser, slipdamm, svetsrök, hett vatten och ånga.

MSR: Miljöstyrningsrådet, regeringens expertorgan inom miljöanpassad offentlig upphandling.

Nanomaterial: Ytterst små material som endast är några fåtal atomer i storlek. Den extremt lilla storleken innebär att ett ämne kan få helt andra egenskaper när det förekommer som nanomaterial än i sin vanliga form.

Partikel: Ett mycket litet stycke materia med definierade fysikaliska gränser.

Pb: Bly

PBT/vPvB: Ämnen som är svårnedbrytbara (P), bioackumulerande (B) och giftiga (T), alternativt mycket långlivade (vP) och mycket bioackumulerande (vB).

Prioriterade riskminskningsämnen: ämnen som har mycket hög akut giftighet", är allergiframkallande, mutagena, har miljöfarlig långtidseffekt och potentiella PBT/vPvB

Prioriteringsguiden – PRIO: Ett webbaserat verktyg för att ta fram beslutsunderlag och att strukturera riskminskningsarbetet.

Produktvalsprincipen: Miljöbalken 2 kap, innebär att alla ska undvika att sälja eller använda kemiska produkter eller biotekniska organismer som kan vara skadliga för människor eller miljön, om produkterna kan ersättas med andra mindre farliga produkter.

Reach-förordningen: EU-gemensam lagstiftning gällande allmänkemikalier.

SIN-listan: Substitute It Now, SIN-listan tas fram av ChemSec.

Skälighetsregeln: Miljöbalken 2 kap, innebär att hänsynsreglerna ska tillämpas i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem. Vid skälighetsavvägningen ska nyttan av skyddsåtgärder jämföras med kostnaderna. Kraven som ställs ska vara miljömässigt motiverade utan att vara ekonomiskt orimliga. En avvägning får inte medföra att en miljökvalitetsnorm åsidosätts.

Substitutionsprincipen: Innebär att miljöfarliga produkter och ämnen byts ut mot miljövänligare.

SVHC: Särskilt farliga ämnen.

Utfasningsämnen: Ämnen som är cancerogena, ozonstörande, PBT/vPvB, särskilt farliga metaller (Cd, Pb, Hg) samt hormonstörande ämnen.

Vara: Ett föremål vars form, yta eller design har större betydelse för föremålets funktion än dess kemiska innehåll. Exempel på varor är kläder, cyklar, möbler, leksaker och elektronik.

10 Handlingsplan – Bilaga 1

För Härnösands kommuns nämnder, förvaltningar och bolag, samt för de verksamheter som kommunen har avtal med eller bedriver verksamhet på uppdrag av kommunen, som användare av kemiska produkter och varor, innebär program – giftfri vardag att aktivt arbeta för att minska kemikalieanvändandet genom att följa nedan angivna punkter.

1. Inventera vilka kemikalier som finns på varje arbetsplats senast 2017-12-31.
2. Tag fram aktuella säkerhetsdatablad (ska kontrolleras vart tredje år och bytas vid behov) för alla kemikalier som hittats, senast 2017-12-31.
3. Om kemikalier används i verksamheten ska kemikalieförteckning göras på varje arbetsplats, senast 2017-12-31.
4. Gör kemiska riskbedömningar senast 2018-03-31 och uppdatera dem minst varje år.
5. Byt ut – Substitutionsprincipen, och rensa bort onödiga produkter klart senast 2018-03-31.

Ämnen som kan ge allergi vid inandning eller vid hudkontakt kräver särskild uppmärksamhet. Det ställs ytterligare krav vid riskbedömningen av dessa produkter.

Om bara allmänt tillgängliga kemiska produkter används får riskbedömningen av arbete i arbetsgivarens hushåll och av personalens egen disk och städning i lunchrum, göras utan att reglerna för undersökning och riskbedömning följs, se Kemiska arbetsmiljörisker § 1 AFS 2014:43. Detta innebär att man inte behöver ha tillgång till säkerhetsdatablad vid undersökningen och riskbedömningen. Märkningen på en farlig kemisk hushållsprodukt räcker normalt för att avgöra om några farliga situationer kan uppstå och vilka skyddsåtgärder som behövs. Exempel på skyddsåtgärder som kan behövas är skyddshandskar, skyddsglasögon, ventilerad arbetsplats, åtgärder mot antändning av brandfarlig vara och säkra förpackningar.

När programmet är antaget börjar arbetet även med nedanstående punkter:

- Arbetstagarna ska få information om vilka hälso-och olycksfallrisker som de kemiska riskkällorna i verksamheten medför och om hur riskerna ska förebyggas. Viktigt att alla personalkategorier informeras, även lokalvårdare, underhållspersonal och väktare, som arbetar där farliga kemiska produkter eller andra kemiska riskkällor finns.
- Det ska tydligt framgå var allergiframkallande produkter hanteras och om personlig skyddsutrustning krävs. Områden där det sker öppen hantering av allergiframkallande ämnen ska skyltas för att det ska framgå vilka risker som finns inom området. För produkter med innehåll av vissa ämnen (isocyanater, akrylater med flera) finns dessutom krav på utbildning och läkarundersökningar.

- Personal som hanterar CMR-ämnen ska gå på regelbundna hälsoundersökningar/kontroller.
- Ett exponeringsregister på personal som arbetar med CMR-ämnen ska föras och sparas i 40 år.
- Säkerhetsföreskrifter och liknande dokument ska vara skrivna på de språk som personalen använder och förstår. Dokumentation som upprättats i verksamheten ska vara överskådlig, lättläst och tydlig.
- Skolor, förskolor och andra miljöer där barn vistas ska skyndsamt byta ut farliga ämnen. Se kommunens plan för giftfri förskola.
- Behållare som finns på arbetsplatsen och som är märkta enligt den gamla märkningsföreskriften KIFS 2005:7 ska märkas om till CLP senast 1 juni 2019. AFS 2014:43.
- Varningsskylt för gasflaskor ska ha ny märkning från och med 2015-06-01, AFS 2014:43.
- Vid inköp ska Upphandlingsmyndighetens och Kemikalieinspektionens tips och råd beaktas.
- Vid upphandling till förskola och skola, i de miljöer där barn huvudsakligen vistas, ska målet vara att spjutspetskrav tillämpas, då det finns att upphandla.
- Generellt vid upphandling ska höga krav ställas, så kallat avancerat krav, då det är tillämpligt.
- Vid upphandling bör det krävas intyg på möbler och annan inredning att den inte innehåller utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen.
- Vid upphandling av livsmedel ska andelen ekologiska produkter ökas samt upphandlingen utformas på ett sådant sätt att små och medelstora företag kan lämna anbud med ambitionen att möjliggöra för ökad andel lokalproducerade produkter.
- Vid upphandling av städavtal och eller städprodukter ska höga krav ställas. När hyresavtal skrivs om och städning ingår i hyran ska rengöringsmedel ingå i så kallad grön bilaga. Intentionen ska vara att använda till exempel vatten, bikarbonat, citron, salt och ättika i stället för konventionella rengöringsmedel.
- Material som väljs i byggnation och inredning bör ha intyg på att det inte innehåller utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen.
- Återbruka varor, t ex möbler, ansvarsfullt i stället för att köpa nytt. Viktigt att farliga produkter och varor inte återbrukas.